

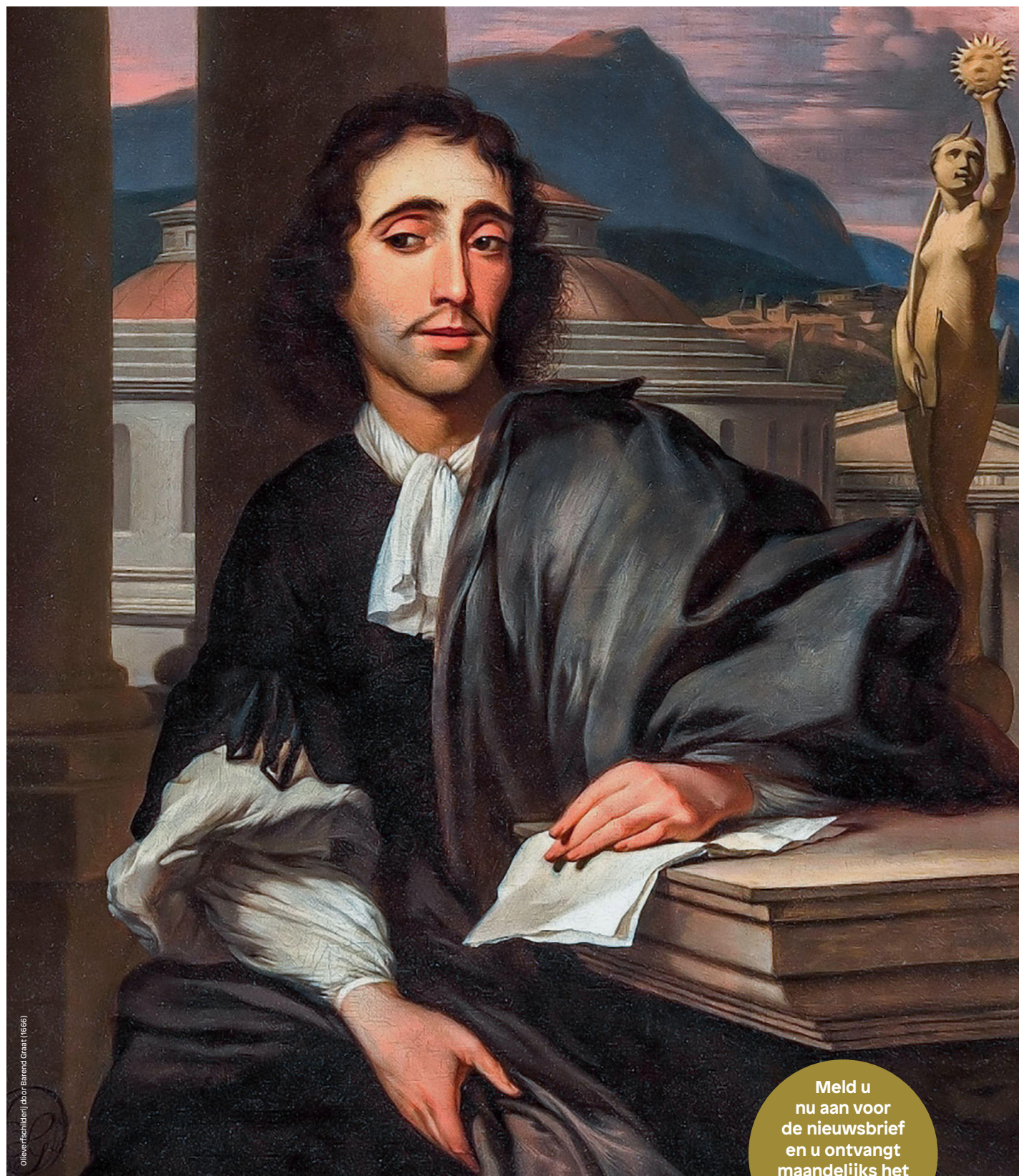
HOVO BRABANT

KENNIS | ONTMOETEN | VERWONDEREN

**Informatiefolder
winter & voorjaar**

**20
27**

Hoger Onderwijs vanaf 50 jaar

Meld u
nu aan voor
de nieuwsbrief
en u ontvangt
maandelijks het
laatste nieuws in
uw mailbox!

Kijk voor uitgebreide informatie over alle programma's en
onze organisatie op www.hovobrabant.nl

Blijf ontdekken met HOVO Brabant

Nieuwsgierigheid houdt niet op bij een bepaalde leeftijd. Integendeel: juist de tijd en ruimte om nieuwe kennis op te doen, maken leren zo waardevol. Daarom biedt HOVO Brabant ook in 2027 een veelzijdig programma vol verdieping, inspiratie en ontmoeting.

De winteracademie bestaat uit tien themadagen, waarin actuele en verrassende onderwerpen vanuit verschillende invalshoeken worden belicht. Daarnaast hebben we voor het voorjaar maar liefst 42 cursussen geprogrammeerd, verzorgd door deskundige docenten uit wetenschap en praktijk. We starten het jaar met een winterlezing op maandagmiddag 4 januari. Een mooi moment om elkaar te ontmoeten en een mooi en leerzaam nieuw jaar toe te wensen.

Wij attenderen u graag op de nieuwe multidisciplinaire cursus met als overkoepelend thema rechtvaardigheid, waarin filosofische, juridische, economische en maatschappelijke perspectieven samenkomen rond een van de meest fundamentele vragen van onze tijd. Ook presenteren we een nieuwe, vierdelige leergang van Peter Burgers over de geschiedenis van de Verenigde Staten in Tilburg en herhalen we de succesvolle vierdelige leergang thematische filosofie van Arnold Zieglelaar in Eindhoven.

Daarnaast vindt u in deze brochure vertrouwde én nieuwe cursussen en themadagen op het gebied van geschiedenis, kunst, muziek, filosofie, psychologie, wetenschap, politiek en cultuur.

Wij nodigen u van harte uit om het programma te verkennen en wensen u veel inspiratie, nieuwe inzichten en plezier bij HOVO Brabant.

Team HOVO Brabant

Nieuwjaarslezing: Maarten Doorman over de Verlichting

HOVO Brabant opent het nieuwe jaar en de winteracademie met een nieuwjaarslezing door filosoof en schrijver Maarten Doorman. Op maandagmiddag 4 januari neemt hij u mee naar de achttiende eeuw, de periode waarin de ideeën ontstonden die onze samenleving nog altijd diepgaand beïnvloeden.

"*Sapere aude!*" - durf te weten. Met deze beroemde oproep van Kant als vertrekpunt verkent Doorman de denkers van de Verlichting, onder wie Rousseau, Voltaire, Diderot en Kant. Hun nadruk op rede, wetenschap, onderwijs, vrijheid en kritisch denken betekende een radicale breuk met bestaande autoriteiten en legde de basis voor het moderne publieke debat.

In deze lezing laat Doorman zien hoe de idealen van de Verlichting nog steeds doorwerken in actuele vraagstukken rond vrijheid, identiteit, mensenrechten, wetenschap en technologie. Een boeiende kennismaking met een intellectuele revolutie die onze wereld blijvend heeft gevormd.

Maarten Doorman (1957) is filosoof, schrijver en dichter. Hij publiceert over filosofie, literatuur en geschiedenis en was verbonden aan onder meer de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Maastricht. In 2026 verscheen zijn boek *Verlichting* in de reeks *Elementaire Deeltjes*.

Westerse filosofie in één dag *Over systeemdenkers, therapeuten en predikers* Evert Jan Ouweneel

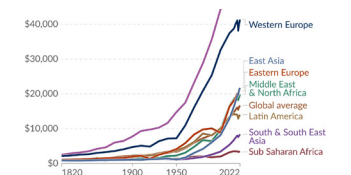
Vijfentwintig eeuwen Westerse wijsbegeerte heeft ons een prachtige gereedschapskist opgeleverd waarmee wij de grote levensvragen te lijf kunnen gaan. Een fascinerende reis langs een bonte verzameling Westerse denkers. Overzichtelijk en begrijpelijk. Wat kan ik kennen? Wat moet ik doen? Wat mag ik hopen?

Hoe de kloof tussen rijke en arme landen ontstond *De grote ongelijkheid in historisch perspectief* Peer Vries

Tot ver in de achttiende eeuw waren samenlevingen wereldwijd relatief arm. De industrialisatie bracht daarin een ingrijpende verandering en leidde tot grote verschillen in welvaart tussen landen. Peer Vries bespreekt de belangrijkste verklaringen voor het ontstaan van deze wereldwijde economische kloof.

Dinsdag 5 januari

Woensdag 6 januari

Donderdag 7 januari

Parijs en Wenen als spiegel van onze tijd *Tussen ratio en onderstroom* Ralf Bodelier & Elleke Schoenmakers

Ontdek in één dag hoe Parijs en Wenen de blauwdruk vormden voor onze moderne samenleving. Reis mee van de optimistische Franse Verlichtingsidealen naar de rauwe, psychologische onderstroom van het Weense Fin-de-Siècle. En leer over de uitdagingen van het huidige Europa.

Focus op Jan van Eyck *Meester van het detail* Thea Willemsen

Jan van Eyck (ca. 1390-1441) schreef geschiedenis met zijn verfijnde, natuurgetrouwe schildertechniek. Deze themadag belicht de nieuwste inzichten in zijn innovatieve werkwijze. Extra aandacht gaat uit naar zijn portretten, mede naar aanleiding van de tentoonstelling in de National Gallery in Londen van november 2026 tm april 2027.

Vrijdag 8 januari

De psychologie van motivatie *Motivat: de drijfveren van gedrag* Andreas Wismeijer

Waarom doen wij zoals wij doen? We maken tijdens deze cursus kennis met de motieven die leiden tot gedrag: want zonder motief, geen gedrag! Verschillende theorieën en concepten zullen besproken worden die allemaal voor een deel verklaren hoe mensen aangezet worden tot gedrag. Wat werkt en wat moet je zeker niet doen?

Maandag 11 januari

Nederlandse kunstenaarskolonies

Laren, Volendam, Domburg en Bergen (ca. 1880 – 1930)

Heleen Niele

Op deze studiedag staan Laren, Volendam, Domburg en Bergen centraal. Een veelheid aan stromingen komt aan bod, zoals de Haagse School, het Hollands impressionisme, luminisme, kubisme en expressionisme – oftewel de Bergense School.

Hannah Arendt over vriendschap

Haar inspiratie in duistere tijden

Petra Bolhuis

Volgens haar biografie had Hannah Arendt een bijzonder talent voor vriendschap. Vriendschap was haar levensader. Die vond ze niet alleen bij mensen om haar heen, maar ook in teksten die lieten zien hoe te handelen in duistere tijden. Over dichters, denkers en vrienden als steunpilaren bij het vinden van een eigen weg.

Bouwen voor de overheid

Overheidsarchitectuur van middeleeuwen tot heden

Joris van Sleeuwen

Stadhuisen en parlamentsgebouwen zijn meer dan bestuursgebouwen: zij weerspiegelen macht, identiteit en publieke waarden. In deze cursus verkennen we hun architectuurgeschiedenis, van middeleeuws stadhuis tot modern parlement, en onderzoeken we hoe politieke, maatschappelijke en technische ontwikkelingen hun vorm hebben bepaald.

Geluk is een oefening

Inzichten vanuit de oudheid en de psychologie

Ellen Dreezens & Tessa Leesen

Wat maakt ons gelukkig? In deze interdisciplinaire cursus nodigen we jullie uit om samen met ons na te denken over de voorwaarden voor een gelukkig en veerkrachtig leven. We combineren daarvoor inzichten uit de oudheid en de positieve psychologie.

Alexander de Grote

De transformatie van de oude wereld

Jona Lendering

Vaak wordt Alexander de Grote voorgesteld als de man die vanuit Griekenland de halve antieke wereld veroverde. Hoewel daarin een kern van waarheid schuilt, doet deze voorstelling geen recht aan de complexiteit van de geschiedenis. Achter zijn spectaculaire veroveringen gingen diepgaande politieke, militaire en culturele processen schuil.

Maandag 11 januari

Dinsdag 12 & woensdag 13 januari

Dinsdag 12 januari

Woensdag 13 januari

Donderdag 14 januari

De mythen van de wereld

De beste verhalen en kunstwerken

Reinier Sonneveld

Alle culturen hebben mythen om levensmysterieën te verklaren. In 'De mythen van de wereld' hoort u 60 verhalen vol humor en inzicht. U ontdekt verrassende overeenkomsten tussen mythen wereldwijd en wat die onthullen over de mens, ook in onze moderne tijd.

Stoïcijns denken en doen in één dag

Onverstoorbare betrokkenheid in onze tijd

Remko van Broekhoven

Een dag waarop we naar de wereld en onszelf kijken met een stoïcijnse blik: betrokken en in het besef dat we deel vormen van een groter geheel. Maar ook betrekkelijk onverstoort vanuit het idee dat berusting mogelijk is als beïnvloeding onmogelijk blijkt.

Israël en Palestina

Het ontstaan van de staat Israël en de Palestijnse kwestie

Gerard Olthof

Sinds 7 oktober 2023 staat Israël weer in de schijnwerpers. Onder welke omstandigheden is deze staat in 1948 gesticht en welke lange geschiedenis van de Joden gaat eraan vooraf? Hoe leidde de stichting tot het ontstaan van het Palestijnse vluchtelingenprobleem en wat zijn de belangrijkste ontwikkelingen sinds 1948 geweest?

De mens in ontwikkeling

Van reflex tot reflectie

Andreas Wismeijer

Van aangeboren tot aangeleerd gedrag: hoe ontwikkelen mensen zich van de vroegste levensfase tot op hoge leeftijd? Deze themadag biedt inzicht in veranderingen op sociaal-emotioneel, cognitief en biologisch vlak gedurende de gehele levensloop. Na afloop heeft u een breder begrip van menselijke ontwikkeling in relatie tot familie, werk en welzijn.

De Matthäus-Passion: een dialoog tussen hemel en aarde

Bachs ultieme lijdensverhaal, 300 jaar later

Maarten-Jan Dongelmans

Voor velen begint Pasen pas echt met de Matthäus-Passion. Driehonderd jaar na haar ontstaan spreekt Bachs monumentale lijdensverhaal nog altijd tot de verbeelding en trekt het volle kerken en concertzalen. Wat schuilt er achter deze opmerkelijke populariteit, en waarom juist in Nederland?

Donderdag 4 februari

Maandag 22 februari

Donderdag 4 maart

Maandag 15 maart

Donderdag 25 maart

Wapenen tegen de waan

Waarom de wereld er beter voorstaat dan het nieuws je vertelt
Ralf Bodelier & Mirjam Vossen

Feiten tegen fatalisme. Een dag vol data, analyses en goede gesprekken over mondiale vooruitgang, media-mechanismen en morele evolutie. We ontleden waarom somberheid het doorgaans wint van optimisme; en hoe autoritaire krachten onze somberheid misbruiken. Met concrete handvatten voor scherper denken, gegrond optimisme en weerbare gesprekken.

Europa in één dag

Verleden, heden en toekomst van een continent in beweging
Evert-Jan Ouweneel

In één dag wordt u ingewijd in de geschiedenis en huidige staat van Europa. Wat maakte dit continent zo invloedrijk? Wat zijn de huidige kwesties van Europa en hoe staat de EU ervoor ten opzichte van de VS, China en India? Een fascinerende dag vol inzichten en overzichten.

Entartet: muziek die niet mocht klinken

Vervolging, oorlog en de wedergeboorte van een vergeten repertoire
Joop van Velzen

Tussen 1933 en 1945 werd de muziek van talrijke componisten en uitvoerende musici als 'entartet' bestempeld. Hun werk werd verboden, hun carrières gebroken en hun levens ontwricht. Deze themadag belicht hun geschiedenis en brengt de muziek opnieuw onder de aandacht die destijds niet meer mocht klinken.

Wie is er bang voor A.I.?

Op zoek naar een intelligente kijk op kunstmatige intelligentie
Gerko Tempelman

Met de komst van ChatGPT lijkt het gesprek over kunstmatige intelligentie in twee kampen verdeeld: enthousiast optimisme en angst. Maar als we dieper kijken, zijn de filosofische vragen achter A.I. niet nieuw of angstaanjagend. Het is daarom tijd voor een meer doordachte, filosofische benadering van kunstmatige intelligentie.

Fascisme en NSB

De wortels van het fascisme en de radicaliteit van de NSB
Robin te Slaa

Miljoenen Europeanen geloofden in de vorige eeuw in het fascisme. Velen waren bereid daarvoor grote persoonlijke offers te brengen en afschuwelijke misdaden te begaan. In Nederland was de Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) van Anton Mussert de grootste fascistische organisatie. Wat bewoog aanhangers van het fascisme?

Donderdag 1 april

Dinsdag 13 april

Woensdag 28 april

Woensdag 12 mei

Donderdag 20 mei

Leergang Geschiedenis van de 20e eeuw, deel 3

Barre Anarchie (1939-1949)
Peter Burgers

Deze cursus gaat over de Tweede Wereldoorlog en zijn gewelddadige nasleep, over de aanvang van de Koude Oorlog en de ineenstorting van eeuwenoude koloniale rijken. Europa wordt gedeeld, maar in het westen van het continent kondigt zich een begin van samenwerking en economisch herstel aan.

NIEUW Leergang Een geschiedenis van de Verenigde Staten 1960-2002, deel 1

The chimes of freedom flashing (1960-1969)
Peter Burgers

Nixon en Kennedy strijden om het presidentschap, terwijl de Koude Oorlog escaleert. Kennedy bewijst zich tijdens de Cubacrisis, maar wordt vermoord. Ondanks aanhoudende economische groei blijven met name zwarte Amerikanen arm en achtergesteld. Johnson onderneemt actie, maar strandt in Vietnam. Onrust maakt zich meester van het land.

Leergang Algemene westerse kunstgeschiedenis deel 3

De 19e eeuw: van Romantiek naar Art Nouveau
Carla van Bree

In het derde deel van de vierdelige leergang wordt de kunstenaar steeds autonomer. De hang naar het verleden blijft, maar de eerste voorzetten van de grote vernieuwingen van de 20e eeuw worden gedaan: de realiteit wordt stapje voor stapje losser gelaten, maar nog niet helemaal.

Moderne architectuur in Spanje

Een overzicht vanaf 1900
Joris van Sleeuwen

Een boeiende kennismaking met de ontwikkeling van de Spaanse architectuur, van het Catalaanse Modernismo van Gaudí rond 1900 tot hedendaagse architectuur. Ontdek hoe maatschappelijke, politieke en internationale invloeden hebben bijgedragen aan de rijke en vernieuwende bouwcultuur van Spanje.

Leergang Grootse Denkers, deel 2

De Verlichters
Remko van Broekhoven

In deze vierdelige leergang bespreken we de levens en de ideeën van filosofen die ons kunnen inspireren in onze individuele en maatschappelijke levens. Dit tweede deel behandelt tien denkers die als verlichtingsdenkers kunnen worden beschouwd. Zij grijpen soms terug op de klassieke denkers, maar breken vaak ook met hen.

Startdatum
maandag 1 februari

Startdatum
maandag 1 februari

Startdatum
dinsdag 26 januari

Startdatum
dinsdag 2 maart

Startdatum
dinsdag 26 januari

Vriendschap en vijandschap in de politiek

Is het streven naar een wereld zonder politieke vijandschap een vorm van wensdenken?

Theo de Wit

Decennialang dachten Europeanen dat vijandschap tussen staten, culturen en groepen verleden tijd was. Vandaag lijkt veiligheid, niet vrijheid, het politieke kernwoord. Wat kunnen we leren van de traditie van denken over vriendschap en vijandschap, en wat zijn de kansen voor politieke vriendschap in de toekomst?

De turbulente geschiedenis van Midden-Europa

Historische achtergronden van de oostelijke lidstaten van de EU

Frederik Erens

De nieuwe lidstaten van de Europese Unie kennen een rijke maar zeer gecompliceerde geschiedenis. Door de eeuwen heen ontstonden grote rijken, maar ook delingen in kleine staten. Geschiedenis is dan ook belangrijk voor de nationale identiteit en cultuur van veel Midden-Europeanen. Wat is hun trots en wat zijn hun gevoeligheden?

Dissidenten en protest in Rusland: Toen en nu

Stemmen van verzet in een land van censuur en repressie

Hubert Smeets, Linda Boersma, Ellen Rutten, Otto Boele, Sander Brouwer

Dissidenten in Rusland worden opnieuw geconfronteerd met enorme repressie. Ze zijn monddood gemaakt, zitten gevangen of zijn vermoord. In deze cursus laten vijf gastdocenten zien hoe dissidenten in de loop der eeuwen onderdeel gingen uitmaken van de Russische samenleving en wat de ontwikkelingen en verwachtingen vandaag de dag zijn.

Leergang Sterrenkunde, deel 2

Sterren en sterrenstelsels

Jos Loonen

Steeds grotere telescopen, op aarde en in de ruimte, en gespecialiseerde waarnemingssatellieten breiden onze kennis van het heelal buiten ons planetenstelsel snel uit. De cursus geeft een actueel beeld van wat we weten van sterren en sterrenstelsels, en van de kosmologie: de wetenschap van het heelal als geheel.

Bach op de kansel

Een muzikale verkenning van de theologie in Bachs kerkmuziek

Kees Wisse

Een cursus op het snijvlak van muziek en theologie, met Johann Sebastian Bach als centraal vertrekpunt. We verkennen het lutherse gedachtegoed uit zijn tijd en de muzikale middelen waarmee dit tot uitdrukking werd gebracht. Vanuit die kennis ontdekken we nieuwe lagen en betekenissen in de kerkmuziek van deze grote cantor uit Leipzig.

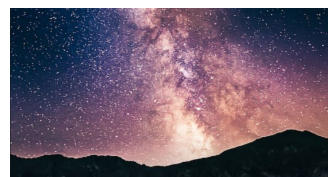
Startdatum
dinsdag 16 februari

Startdatum
woensdag 17 februari

Startdatum
woensdag 17 februari

Startdatum
woensdag 24 februari

Startdatum
woensdag 17 februari

Multidisciplinaire cursus: Wat is rechtvaardig?

Een zoektocht naar recht, moraal, macht en menselijke waardigheid

Diverse HOVO-docenten en gastdocenten

Deze cursus onderzoekt rechtvaardigheid vanuit filosofisch, juridisch, historisch, kunstzinnig en muzikaal perspectief. Aan de hand van denkers als Plato, Aristoteles, Cohen, Rawls en de stoïcijnen, én thema's als mensenrechten, kunstgeschiedenis en het leven van Felix Nussbaum, reflecteren we op actuele maatschappelijke vraagstukken.

Geschiedenis van Spanje 1917-1981

Een lange en moeizame weg naar de democratie

Peer Vries

De geschiedenis van Spanje tussen het einde van de eerste wereldoorlog en de coupoging van Tejero in 1981 is een fascinerende afwisseling van dictatuur (1923-1930), democratie (1931-1936), dictatuur (1939-1975) en een geslaagde overgang naar democratie (1975-1981). Bestudering ervan leert ons veel over Spanje maar ook over dictatuur en democratie.

Filosofie is een werkwoord

Kennismaken en oefenen met acht fundamenteel andere manieren van denken

Paul Wouters

De kern van de (Westerse) filosofie is dat we nu, na een evolutie van vele eeuwen, beschikken over acht heel verschillende manieren van denken: niet minder dan acht verschillende verhoudingen tussen ons waarnemende en denkende bewustzijn en het object ervan.

Van Oriëntalisme tot CoBrA

Over stromingen, stijlen en levensverhalen

Josée Claassen

Stromingen en stijlen in de kunst tuimelden eind negentiende, begin twintigste eeuw over elkaar heen. In deze cursus worden geen rijtjes kenmerken van elke stroming of stijl gepresenteerd, maar komen ze tot leven, bijna alsof u zelf in die tijd leefde. De muziek die elk college klinkt helpt daarbij.

Leergang De vroege geschiedenis van Europa, deel 4

De Keltische wereld

Johan Hendriks

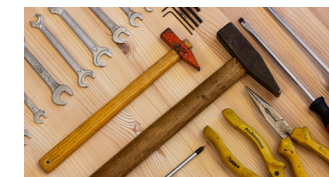
Zout en ijzer vormen de basis voor de opkomst van de Keltische culturen, die een belangrijke rol spelen in het vóór-Romeinse Europa. Handelscontacten met mediterrane culturen zorgen voor een ongekeerde culturele en economische bloei en tot het ontstaan de eerste stad ten noorden van de Alpen: Pyrene.

Startdatum
donderdag 28 januari

Startdatum
donderdag 28 januari

Startdatum
donderdag 28 januari

Startdatum
donderdag 25 februari

Startdatum
vrijdag 29 januari

De golf en het deeltje

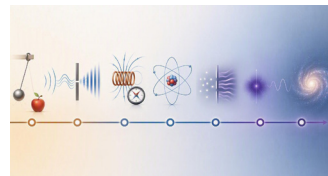
Hoe de quantumtheorie onze wereld beschrijft
Fedde Benedictus

De quantumtheorie veranderde begin twintigste eeuw ons beeld van de werkelijkheid ingrijpend. Zij verklaart verschijnselen op atomair niveau en introduceerde verrassende ideeën over materie, licht en waarschijnlijkheid. In deze cursus onderzoeken we hoe deze theorie ontstond en hoe revolutionair zij werkelijk is.

Het verhaal van de aarde

Een geologische geschiedenis van de aarde en haar bewoners
Marcel van Schoor

Wie oog heeft voor de wereld onder onze voeten, kan een reis door de tijd maken. Het landschap en de gesteenten waaruit de aarde is opgebouwd, bevatten namelijk een indrukwekkende geschiedenis. De methodes waarmee dit aardkundig archief wordt ontsloten en het verhaal dat daaruit volgt, vormen het onderwerp van deze cursus.

Startdatum
vrijdag 29 januari

Startdatum
vrijdag 29 januari

Startdatum
maandag 25 januari

Startdatum
maandag 25 januari

Het verschijnsel oorlog ontleed

Historisch perspectief, actualiteit en naaste toekomst
Rein Bijkerk

Oorlog en de dreiging van oorlog zijn helaas weer terug. Alle reden dus om, voor een beter begrip van dit gewelddadige fenomeen, het verschijnsel oorlog kritisch te ontleden. Dat zowel in geschiedkundige zin als waar het gaat om het heden en de directe toekomst.

Art Nouveau en Art Déco

Een wereldwijde vernieuwing
Frederik Erens

Tussen 1890 en 1930 was er in Nederland en daarbuiten een vernieuwingsbeweging te zien die door middel van kunst en architectuur de gehele maatschappij wilde verbeteren. Deze vernieuwing was te zien op het gebied van kunst, architectuur, toegepaste kunst en mode.

Geschiedenis van Oekraïne

Verleden, heden en toekomst
Peter van Nunen

De geschiedenis van Oekraïne loopt langs grillige lijnen die getrokken werden door Kievskaja Roesj, Polen-Litouwen, het Russische, Osmaanse en Habsburgse Rijk, door nazi-Duitsland en de Sovjetunie. Het is de regio die in de twintigste eeuw genadeloos door het fascisme en het communisme in de tang genomen werd en die vandaag opnieuw speelbal van de geschiedenis is.

NIEUW Leergang thematische inleiding filosofie, deel 1

Waarheid, kennis en wetenschap
Arnold Ziegelaar

In het huidige tijdsgewricht lijken waarheid en kennis in crisis. Dit eerste deel van de thematische leergang filosofie verschaft de student een degelijke basis om over om deze begrippen te denken. We onderzoeken wat we kunnen verstaan onder waarheid, kennis, wetenschap. We bespreken noties als verklaring, bewijs, logica, argumentatie, drogreden, onderscheid tussen wetenschap en niet-wetenschap, (on)mogelijkheid van metafysische kennis.

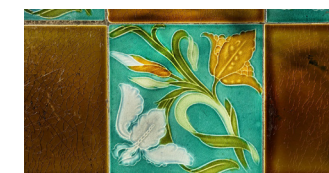
Leergang levenswetenschappen, deel 2

Biotechnologie, het manipuleren van leven
Ruud Licht

Deze cursus is de tweede van de vierdelige leergang Levenswetenschappen en behandelt de biotechnologie. Biotechnologie is het aanpassen van leven voor onze eigen doeleinden, niet alleen van bacteriën en planten maar ook mensen. De ontwikkelingen gaan snel en zijn soms ingrijpend.

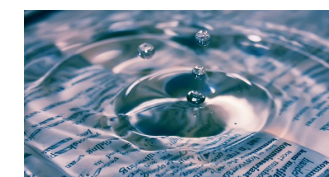
Startdatum
dinsdag 23 februari

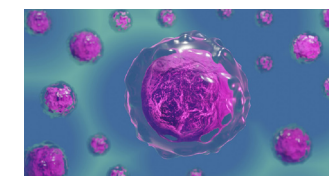
Startdatum
woensdag 17 februari

Startdatum
woensdag 24 februari

Startdatum
donderdag 4 februari

Startdatum
vrijdag 5 februari

Het wat, waarom en hoe van cybersecurity *Technische, gedragsmatige en bestuurlijke aspecten voor adequate cyberveiligheid*

Jan van den Berg

Ons leven verplaatst zich steeds meer van offline naar online. De mogelijkheden lijken onbeperkt en ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Maar tegelijkertijd zijn er allerlei bedreigingen die vaak leiden tot cyberincidenten, soms met hoge impact. Wetend dat 100% beveiliging onmogelijk is, betekent dat je goed moet weten wat je moet doen als het toch misgaat.

Joegoslavië, historie en erfenis *Van eenheid naar verdeeldheid: geschiedenis van een verdwenen staat*

Martijn de Laat

Wat was Joegoslavië voor land, en waarom viel het zo gewelddadig uiteen? Waarom ontwikkelden de opvolgerstaten zich zo verschillend, en welke rol speelt de regio vandaag in Europa? Deze cursus belicht de geschiedenis, desintegratie en blijvende erfenis van Joegoslavië.

Denken over de dood *Leven, sterven en het onbewuste*

Rico Sneller

De dood als grensbegrip van de filosofie én als innerlijke realiteit. Over doodsbesef, rouw, herinnering en onsterfelijkheidsideeën, van Plato tot Freud en hedendaagse denkers. Wat betekent sterfelijkheid voor levenskunst, en hoe werkt de dood door in het onbewuste en het geheugen?

Leren leven met het leven *Hoe we omgaan met de obstakels in ons leven*

Gerbrand van Hout

Welke inzichten en theorieën verschaft ons de psychologie en psychotherapie en welke interventies zijn binnen dit vakgebied ontwikkeld waarvan we gebruik kunnen maken om te leren leven met het leven?

Schoonheid en lelijkheid in de kunst *Van Griekse idealen tot moderne provocatie*

Hans Vogels

'Schoonheid' is een relatief begrip en 'lelijk' eveneens. Een schitterend kunstwerk kan een afschuwelijk onderwerp hebben of een prachtig gebouw kan bij de realisatie mensenlevens heeft gekost? En waarin verschilt onze opvatting over schoonheid of lelijkheid met niet-westerse culturen?

Startdatum

woensdag 27 januari

Startdatum

woensdag 17 februari

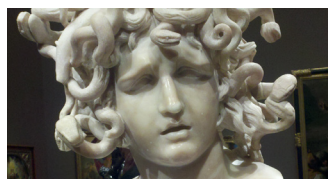
Startdatum

vrijdag 29 januari

Startdatum

vrijdag 29 januari

Startdatum

vrijdag 19 februari

De Romeinse wereld *Macht, cultuur en het einde van een wereldrijk*

Jona Lendering

Het Romeinse Rijk bestond tussen ongeveer 140 v.Chr. en 450 na Chr. In deze cursus komen de voornaamste thema's aan bod: de economische basis, het veronderstelde militarisme, de meertalige en pluriforme cultuur, de Romeinse aanwezigheid in de Lage Landen en de zogenaamde 'val' van Rome.

Lijden of Leiden? Leven als Spinoza *Een kennismaking met Nederlands beroemdste filosoof*

Remko van Broekhoven

Een kennismaking met Spinoza – precies 350 jaar na zijn dood. We verkennen zijn leven, en een aantal ideeën uit zijn boeken – niet alleen de Ethica, maar ook zijn werk over geloof en politiek. En we bekijken wat we vandaag de dag aan Spinoza en zijn filosofie kunnen hebben.

Estland, Letland en Litouwen *Geschiedenis van drie landen die angst hebben voor een grote buur*

Peter van Nunen

Estland, Letland en Litouwen zijn zeer verschillend wat betreft taal, godsdienst, cultuur, maar wat de drie landen sterk bindt en tot een eenheid maakt, is de nabijheid van Poetins Rusland en dan vooral de geza-menlijke angst voor een nieuwe overheersing door die grote buurman.

Leergang Brabant onder het calvinistische bewind (1566-1795), deel 2

Armoede en ellende in het katholieke zuiden van Nederland

Jos Wassink

Terwijl Holland zijn Gouden Eeuw beleefde, was er van welvaart in het zuiden weinig sprake. In deze cursus worden aspecten van migratie, verpaupering, prostitutie, criminaliteit, bendevoorming en achterstelling van katholieken in Noord-Brabant in de 17de en 18de eeuw behandeld.

Eva Gonzalès 1847-1883

Een vrouwelijke stem in de mannelijke kunstwereld

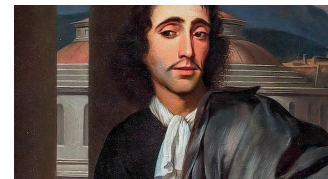
Carla van Bree

In het voorjaar organiseert het Van Goghmuseum een tentoonstelling over deze minder bekende impres-sionistische kunstenaar. We kijken naar haar werk, maar ook naar de tijd en plaats waarin haar werk ont-stond (het Parijs van halverwege de 19e eeuw) en naar dat van haar tijdgenoten.

Startdatum

woensdag 3 februari

Startdatum

woensdag 24 februari

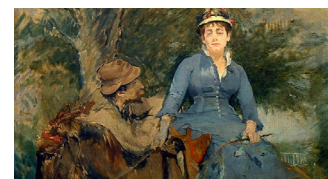
Startdatum

woensdag 24 februari

Startdatum

vrijdag 26 februari

Startdatum

vrijdag 2 april

De toekomst is van iedereen
Duurzame dromen die we gaan waarmaken
Niko Roorda

Op een zeer toegankelijke manier wordt duurzame ontwikkeling behandeld: sociale, ecologische en economische duurzaamheid, dus: people, planet, profit. Daarbij gaat de cursistengroep actief dromen over een goede toekomst voor onze kinderen, klein- en achterkleinkinderen, om vervolgens te onderzoeken hoe die dromen kunnen worden waargemaakt.

Het Valkhof Museum: de weg naar een topcollectie
Vier colleges en excursie over de ontwikkeling van een unieke museumcollectie
Maarten-Jan Dongelmans

Op 4 juni 2026 heropende koningin Máxima het vernieuwde Valkhof Museum, een markant moment in de lange geschiedenis van Nijmegen als centrum van kunst en cultuur. Deze cursus onderzoekt hoe particuliere verzamelpraktijken van onder meer regenten en predikanten hebben bijgedragen aan de vorming van een collectie van uitzonderlijke betekenis.

Drie veldslagen: Waterloo, de Somme en de Grebbeberg
inclusief excursie naar de Grebbeberg
Rein Bijkerk

Door de ogen van gewone soldaten verkent deze collegereeks drie historische veldslagen. Hun ervaringen vormen het vertrekpunt voor een verdieping in de psychologische, sociale en culturele impact van oorlog. Ook de betekenis voor hedendaagse conflicten komt aan bod. De reeks wordt afgesloten met een excursie naar de Grebbeberg.

Moderne architectuur in Spanje
Een overzicht vanaf 1900
Joris van Sleuwen

Een boeiende kennismaking met de ontwikkeling van de Spaanse architectuur, van het Catalaanse Modernismo van Gaudí rond 1900 tot hedendaagse architectuur. Ontdek hoe maatschappelijke, politieke en internationale invloeden hebben bijgedragen aan de rijke en vernieuwende bouwcultuur van Spanje.

De wandelaar en zijn schaduw
Filosofie van het parareligieuze leven
Arnold Ziegelaar

Deze collegereeks onderzoekt vanuit filosofisch perspectief de crisis van de Europese religiositeit en bezint zich op een nieuwe vorm van religieus denken. We bespreken denkers als Kierkegaard, Nietzsche en Camus. Van daaruit ontwikkelen een vorm van non-theïstische mystiek. Voor iedereen die zich opnieuw wil bezinnen op het religieuze.

Startdatum
 maandag 25 januari

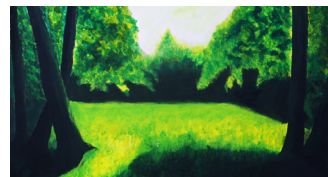
Startdatum
 dinsdag 16 februari

Startdatum
 dinsdag 4 mei

Startdatum
 woensdag 3 maart

Startdatum
 donderdag 4 februari

Astrobiologie
Op zoek naar de oorsprong van leven in het heelal
Ruud Licht

Hoe ontstaat leven—op aarde én daarbuiten? Wat betekent dat voor onze kijk op leven op aarde, en heeft het zin om leven te verspreiden in het heelal? Deze cursus is voor iedereen die nieuwsgierig is naar de plek van leven in het grotere kosmische verhaal.

Klimaat, weer en religie
Klimaatverandering en betekenisgeving
Wouter van Beek

Klimaatverandering is misschien wel de grootste uitdaging voor onze wereld, leidend tot heftige, existentiële debatten. Hoe gaan de religies van de mensheid om met weer, klimaat en klimaatverandering? Zijn ze historisch partij in het probleem – zoals wel wordt gesteld – of komen ze er zelf uit voort en hebben ze een rol in de oplossing ervan?

Geschiedenis van België in vogelvlucht
Van de Zuidelijke Nederlanden naar de moderne Belgische staat
Frederik Erens

België en Nederland delen een rijk historisch erfgoed, maar ontwikkelden zich sinds de vroegmoderne tijd tot twee onderscheiden staten. Deze cursus belicht de politieke, economische en culturele ontwikkeling van België, van de Bourgondische Nederlanden tot de hedendaagse federale staat. Thema's als de Belgische onafhankelijkheid, de koloniale geschiedenis, de wereldoorlogen, de taalstrijd en de betrekkingen met Nederland staan daarbij centraal.

Startdatum
 donderdag 18 februari

Startdatum
 donderdag 18 februari

Startdatum
 vrijdag 19 februari

GEEF KENNIS CADEAU

**Vanaf
25 euro**

Zoekt u een bijzonder geschenk voor iemand die nieuwsgierig is en zich graag blijft ontwikkelen?

Geef dan een HOVO Brabant cadeaubon. Daarmee geeft u niet alleen een cursus, maar ook verwondering, verdieping en ontmoeting.

Te bestellen via info@hovobrabant.nl

Onze cadeaubon is:

- Te besteden op het volledige cursusaanbod
- Vrij te kiezen in waarde
- Persoonlijk en origineel

Of het nu gaat om kunst, geschiedenis, filosofie of psychologie – met een HOVO-cursus geeft u kennis cadeau.

U kunt de cadeaubon bestellen via de website van HOVO Brabant.